

TOOMAS HELLAT ja KGB

6

TÕNIS RITSON

(Toomas Hellati KGBle 1944/45
kirjutatud omakäeliste aruannete
algus TUNA 1998 nr 1)

**EESTI OHVITSERID SAKSA JA SOOME
SÕJAVÄES**
(algus eelmises numbris)

46. Pori (46) – major end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal "Omakaitse" Viljandi maleva pealik. Kus viibib praegu, ei tea.

47. Saulepp (47) – major end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal oli Tallinna kaitseringkonna ülemaks.

Kus viibib praegu, ei tea.

48. Kristjan (48) – major. Vaata: "Aktiivsed rahvuslikud pagulased".

49. Linneberg (49) – Korvettenkapitän. Vaata: "Saksa luure" ja "Erna".

50. Piigert, Mihkel (50) – kapten-major. Vaata: "Saksa luure".

51. Valge (51) – major end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal teenis SD-s B IV(52) osakonnas. Kus viibib praegu, ei tea.

52. Peikker (53) – major end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal teenis saksa sõjaväes. Langes sõjakohtu alla. 1943 aastal põgenes Soome, kus astus vabatahtlikuna Soome sõjaväkke. Praegu tõenäoliselt Soomest edasi Rootsi siirdunud.

53. Kõvamees (54) – kapten-major. Vaata: nimekirja "Rahvuslikud põrandaalused organisatsioonid" juurde.

54. Ausmees (55) – kapten end. eesti sõjaväes soomusvägede alalt. Saksa okupatsiooni ajal teenis Hauptsturmführer'ina Kindralinspektuuris. Formeeris eesti tankiüksust. Kus viibib praegu, ei tea, tõenäoliselt evakueerus Kindralinspektuuriga.

55. Saidra (56) – kapten end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal teenis Hauptsturmführer'ina Kindralinspektuuris. Oli sideohvitseriks Riias SS-kindral Jaeckeln'i (57) juures ja lõpu poole ühe "Omakaitse" võitlusgrupi ülemaks Emajõe rindel. Kus viibib praegu, ei tea.

56. Mikk (58) – kapten end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal teenis Hauptsturmführer'ina Kindralinspektuuris. Oli seoses kapten Talpak'uga. Septembris

1944 evakueerus Saksamaale.

57. Purre (59) – kapten end. eesti sõjaväes. Teenis ratsaväes. Saksa okupatsiooni ajal oli 1944 aasta algul rügement "Tallinna" üheks pataljoni ülemaks. Hiljem täienduskursustel Saksamaal. Pärast pidi saama Soomest tulnud vabatahtlike rügemendi 2. pataljoni ülemaks. Kus viibib praegu, ei tea.

58. Pärilin (60) – kapten. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud organisatsioonid" juurde.

59. Jaakson (61) – kapten end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal oli piirikaitse rügementide sideohvitseriks 207. diviisi staabi juures. Kus viibib praegu, ei tea.

60. Rannik (62) – Hauptsturmführer. Omal ajal merekaitseliidu pealik Kundas. Saksa okupatsiooni ajal ühe idapataljoni kompanii ülemaks. Hiljem pataljoniülem 20. Eesti SS-diviisi 3. Rügemendis.

61. Laanekõrb (63) – Hauptmann. Kodanlise vabariigi ajal tuntud purilendur ja purjesportlane (eesnimi: Villiam). Saksa okupatsiooni ajal astus vabatahtlikuna Buschmanni (64) (vaata: "Saksa luure") lennuüksusesse. Oli seal viimati eskadrilli (saksa k. – "Staffel") ülemaks. Kus viibib praegu, ei tea.

62. Roosimannus (65) – vanemleitnant end. eesti mereväes. Vaata: "Saksa luure".

63. Saar (66) – kapten end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal luureohvitser "Omakaitse" Viljandi või Pärnu maleva juures. Kus viibib praegu, ei tea.

64. Tiivel (67) – kapten end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal "Omakaitse" pealik Võrus.

65. Talpak (68) – kapten. Vaata: "Aktiivsed rahvuslikud pagulased".

66. Kalmus (69) – kapten. Vaata: "Aktiivsed rahvuslikud pagulased".

67. Kurgvell (70) – kapten. Vaata: "Aktiivsed rahvuslikud pagulased".

68. Kaasik (71) – kapten. Vaata: "Aktiivsed rahvuslikud pagulased".

69. Möldre (72) – kapten. Vaata: "Erna". 1943 aastal põgenes Soome. Tõenäoliselt siirdus sealt hiljem edasi Rootsi.

70. Laamann (73) – kapten. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud organisatsioonid" juurde.

71. Övel, Richard (74) – res. kapten. Vaata: "Aktiivsed rahvuslikud pagulased".

72. Laretei, Heinrich (75) – res. kapten. Vaata: "Aktiivsed rahvuslikud pagulased".

73. Varma, Aleksander (76) – vanemleitnant mereväes. Vaata: "Aktiivsed rahvuslikud pagulased".

74. Pärtel (77) – Obersturmführer. Eesti leegioni vabatahtlik. Soodla adjutant. Läks tõenäoliselt koos Soodlaga Saksamaale.

75. Kilgas, Elvo (78) – Obersturmführer. Vaata: "Erna".

76. Piho, Viktor (79) – Obersturmführer. Res. lipnik eesti sõjaväes. Astus vabatahtlikult eesti leegioni. Teenis 20. Eesti SS-diviisis. Kus viibib praegu, ei tea. Elas Tallinnas Pääskülas. Vanus umbes 25 aastat.

77. Kurvits (80) – leitnant. Vaata: "Saksa luure".

78. Lossmann (81) – leitnant. Vaata: "Erna".

79. Karutoom (82) – leitnant. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud organisatsioonid" juurde.

80. Jaanson (83) – leitnant. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud organisatsioonid" juurde.

81. Reinumägi (84) – leitnant end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal põgenes Soome, kus astus Soome sõjaväkke. 1944 aasta augustis tuli ühes eesti vabatahtlike rügemendiga tagasi Eestisse. Määrati ühe saksa SS-üksuse juurde Narva rindele praktikale. Kus viibib praegu, ei tea.

82. Pärnoja (85) – leitnant end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal põgenes Soome, kus astus Soome sõjaväkke. 1944 aasta augustis tuli ühes eesti vabatahtlike rügemendiga tagasi Eestisse. Oli 1. pataljoni üheks kompaniiülemaks. Pärast Pärilin'i surma juhtis pataljoni. Kus viibib praegu, ei tea.

83. Kann (86) – leitnant end. eesti sõjaväe suurtükiväes. Saksa okupatsiooni ajal põgenes Soome, kus astus sõjaväkke. 1944. a. augustis tuli ühes eesti vabatahtlike rügemendiga Eestisse. Määrati ühe saksa üksuse juurde Narva rindele praktikale. Vahistatud nõukogude või muu organite poolt.

84. Rannik (87) – leitnant end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal oli algul Litzmanni (88)

ihukaitseväe pealikuks. Põgenes siis Soome, kus astus Soome sõjaväkke. Septembris 1944 tuli ühes teiste eesti vabatahtlikega tagasi Eestisse. Vahistatud nõukogude võimu organite poolt.

85. Loodus (89) – leitnant. Vaata: "Saksa luure".

86. Kirotar (90) – leitnant. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud organisatsioonid" juurde.

87. Võrk (91) – leitnant. Vaata: nimek. "Põrandaal. rahv. Organis." juurde.

88. Tofer, Paul (92) – Obersturmführer. Res. lipnik eesti sõjaväes. 1941 asus ümber Saksa-maale. Hiljem astus vabatahtlikuna eesti leegioni. Kus viibib praegu, ei tea.

89. Klein, Heldur (93) – vist Obersturmführer. Res. lipnik eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal astus vabatahtlikuna eesti leegioni. Elab praegu Tallinn-Nõmmel.

90. Paimal (94) – Untersturmführer. Res. lipnik eesti sõjaväe suurtükiväes. Akadeemiliselt kuulub "EÜS Põhjala'sse". Mobiliseriti 1944 aastal. Kus viibib praegu, ei tea.

91. Kask, Kalju (95) – Untersturmführer. Res. lipnik eesti sõjaväes. Akadeemiliselt kuulub "EÜS Põhjala'sse". Mobiliseeriti 1944 aastal. Langes vangi Punaarmee kätte septembris 1944.

92. Oja, Georg (96) – Untersturmführer. Res. lipnik eesti sõjaväes. Akadeemiliselt kuulub "EÜS Põhjala'sse". Mobiliseeriti 1944 aastal. Kus viibib praegu, ei tea.

93. Kärk, Vladimir (97) – Untersturmführer. Res. lipnik eesti sõjaväes. Akadeemiliselt kuulub "EÜS Põhjala'sse". Mobiliseeriti 1944 aastal. Kus viibib praegu, ei tea.

94. Förster, Horst (98) – Untersturmführer. Vaata: protokol minu luuretegevuse kohta 1940/41 aastal – selleaegsed põrandaalused organisatsioonid Eestis.

95. Omri (99) – nooremleitnant. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud organisatsioonid" juurde.

96. Nõmm (100) – nooremleitnant end. eesti sõjaväes. 1941 aastal kuulus Erna II kosseisu. Kus viibib praegu, ei tea.

97. Pagi (101) – noorem leitnant. Vaata: "Erna".

98. Terras (102) – noorem leitnant end. eesti

sõjaväes. 1941 aastal kuulus Erna II kosseisu. Kus viibib praegu, ei tea.

99. Marnot (103) – Noorem leitnant. Vaata: "Erna".

100. Lahi (104) – vänrikki (n-leitnant). Vaata: nimek. "Põrandaal. rahv. organis." juurde.

101. Ahrens (105) – vänrikki (n-leitnant). Res. lipnik end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal põgenes Soome, kus astus Soome sõjaväkke. Oli üksvahe eesti põgenike laagri komandandiks Jollas'es Helsingi lähedal. Augustis 1944 tuli vabatahtlike rügemendiga Eestisse. Määrati praktikale saksa üksuse juurde Narva rindel. Kus viibib praegu, ei tea.

102. Oja, Mart (106) – vänrikki. Vaata: protokol.

103. Rebane, Imant (107) – vänrikki. Vaata: nimek. "Põrandaalused rahvusl. organis." juurde.

104. Kornel, Kalju (108) – vänrikki. Vaata: nimek. "Põrandaalused rahvusl. organis." juurde.

105. Källo (109) – vänrikki. Vaata: protokol saksa luure koolide kohta.

106. Rosenfeld (110) – vänrikki. Vaata: protokol saksa luure koolide kohta.

107. Merits (111) – vänrikki. Vaata: protokol eesti ohvitseride kooli kohta Soomes.

108. Rikandi, Harry (112) – vänrikki. Vaata: protokol eesti ohvitseride kooli üle Soomes.

109. Irval (113) – vänrikki. Vaata: protokol eesti ohvitseride kooli üle Soomes.

110. Toomara (114) – vänrikki. Vaata: protokol eesti ohvitseride kooli üle Soomes.

111. Tõrmaküla, Ignats (115) – vänrikki. Vaata: protokol eesti ohvitseride kooli üle Soomes.

112. Kerson, Ants (116) – vänrikki. Res. lipnik end. eesti sõjaväes. Saksa okupatsiooni ajal põgenes Soome, kus astus sõjaväkke. 1944 augustis tuli vabatahtlike üksusega Eestisse tagasi. Kus viibib praegu, ei tea. Elas enne Tartus Vabriku 3.

113. Mankin, Uno (117) – vänrikki. Res. lipnik end. eesti sõjaväes. Elas Loksal. Saksa okupatsiooni ajal põgenes Soome, kus astus sõjaväkke. Praegu tõenäoliselt siirdunud Soomest edasi Rootsi.

114. Terras, Aleksander (118) – vänrikki. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud or-

ganisatsioonid" juurde.

115. Tartu, Jakob (119) – vänrikki. Vaata: eraldi protokol.

116. Jänes (120) – vänrikki. Vaata: "Erna".

117. Kiudosk (121) – lipnik. Vaata: "Erna".

118. Hellat, Jüri (122) – lipnik. Vaata: "Erna".

119. Kuller, Eugen (123) – res. lipnik. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud organisatsioonid" juurde – lisas.

120. Grau, Detlef (124) – lipnik. Vaata: "Erna".

121. Päss, Max (125) – lipnik. Vaata: "Erna".

122. Reintalu, Olev (126) – lipnik. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvuslikud organisatsioonid" juurde.

123. Püvi (127) – lipnik. Vaata: nimekiri "Põrandaalused rahvusl. organisatsioonid" juurde.

124. Rohtla (128) – lipnik (vist). Vaata: protokol diversioonigrupi kohta Harjumaal.

125. Norviit, Lembit (129) – sv. arst. Vaata: protokol minu agentuuri kohta.

126. Oras, Leo (130) – sv. arst. Vaata protokol minu agentuuri kohta.

127. Hellat, Aleksander Aleksandri p. (131) – sv. arst (kapten) Soome sõjaväes. Soome kodanik alates 1940. a. Elas Soomes Mikkeli linnas.

128. Puhm (132) – sv. pastor. Vaata: protokol eesti vabatahtlike kohta Soome armees.

129. Keerutaja (133) – intendant. Oli Saksa okupatsiooni ajal "Omakaitse" Viljandi maleva intendant. Oli ühenduses "Haukka" (134) meestega Meristu (135) ja Joonas (136). Kus viibib praegu, ei tea.

16. II 1945. T. Hellat

MÄRKUSED

46. Anton Pori (10.06.1895–13.01.1973) sündis Viljandi vallas, isa Johan oli põllumees. Vabadussõjas osales 2. jalaväerügemendi ohvitseri ja kompaniiülemana, Vabadusristi II liigi 3. järk. 1928 lõpetas Tartu õhtu-ühisgümnaasiumi ja alustas 1929 TÜ-s metsanduse õppimist, kuid al 1928 oli juba 2. üksikus jalaväepataljonis adjutant ning jätkas kaadriohvitserina. 1940 sai majoriks, 1941–1944 Viljandimaa Omakaitse ülem, siis taandus koos Saksa vägedega Saksamaale. 1948 asus USA-sse, töötas laevaehitustehases, suri Baltimore'is (AA, II-539-9807). VR 252 pakub sünnipäevaks 10.05.1895.

47. Eduard Saulep peaks olema sama mees, keda Limberg nimetab 1939. a lennubaasi komandorühma ülemana, auastmeks leitnant (lk 209). Rohkem andmeid ei õnnestunud hankida.

48. Aksel Kristian – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 134, 138 (märkus nr 20); Tuna, 1999, nr 3, Hellati iseloomustus nr 27 ja märkus nr 56.

49. Bruno-Aleksander Linneberg (14.09.1899–31.01.1964) oli Hellati sõnul (vt I 274) u 40-aastane eestlasest Korvettenkapitän, kes enne sõda asus Saksamaale; omal ajal kaptenmajorina Eesti merejõudude staabiülem. Laisk, aus, poliitilise mõlemisvõimeta, kuid hea eriharidusega; Cellariuse nõuandja ja abi. 1942 esindas KOF-i (Kriegsorganisation Finland Helsingis, tegutses luure igal alal, tihe kontakt Soome kindralstaabi luureosakonnaga; peamiselt suunatud N Liidu vastu, aga huvitus ka Soomest-Rootsist. – I 274p) admiral Böhmeri staabi juures Kotkas. Hiljem Anst Reval'i I (luure)osakonna ülem (Leiter I) Tallinnas. Siis 1944 juunini Abw. Kdo 166M (liikuv luureorgan. – I 273) ülem Tallinnas, pärast seda lahkus oma kauase soovi kohaselt Abwehrist aktiivsesse mereväeteenistusse. Suri Stockholmis (Salo 1996, lk 17). Vt ka Tuna, 1998, nr 1, lk 133, 137.

50. Mihkel Piigert (3.12.1891–25.04.1945) juhtis Hellati andmetel väikest luureorganit "Meldekopf Wieckmann" (nimetus eelmise ülemuse järgi) Leningradi lähedal Duderhofis, mille ülesandeks andmete kogumine endiste punaväelaste käest ehk sõjavangide ja ülejooksikute ülekuulamine. P. oli u 55 aastat vana eestlane, varem kaptenmajorina Eesti mereväe sideülem, nüüd aga teenistuses Dolmetscherberater'ina – tõlk-nõunik, mis mereväeametnikust tõlgi kõrgeim auaste. "Meldekopf Wieckmann" sai hiljem nimeks "Meldekopf Cellarius", Punaarmee pealetungi järel asus algul Ust-Lugasse, siis Kohtla-Järvele (I 275-275p). Olnud SD B II osakonna referent (Martinson, lk 285), suri Saksamaal Ostseeb. Nienhagenis (Salo

1996, lk 23). Vt ka Tuna, 1998, nr 1, lk 137, märkus nr 5.

51. Nikolai Valge (3.01.1899–31.05.1985) teenis endise kaptenmajorina lühikest aega Punaarmee, tuli üle, pages läände ja suri Kanadas Torontos (Salo 1994, lk 59). Martinsoni andmetel (lk 285) oli major V. SS Sturmbannführer ja SD B I osakonna referent.

52. SD osakond B IV – Hellati selgituse kohaselt jagunes poliitiline politsei 5 residentuuriks (a,b,c,d,e) ning omas välisassistentide võrku üle kogu maa; B tegeles Eestiga ja koosnes eestlastest, selle IV osakonna juhataja oli Ervin Richard Viks (I, 280–280 p).

53. Johan Peiker (18.01.1902–10.03.1956) sündis Pärnus ja käis koolipoisina ka Vabadussõjas. 1930 asus õppima sõjakoolis, lõpetas suurtükiväeklasi ja määrati patareülemaks. Sai hiljem soomusrongi "Kapten Irv" komandöriks ning seejärel Õhukaitse Suurtükiväe etteotsa. 1942–1943 võitles 29. politseipataljoni ülemana Leningradi rindel, ei saanud aga sakslastega eriti läbi ja põgenes Soome, mille armeesse astus 28.10.1943. JR 200 formeerimisel 1944. a veebruaris määrati rügemendi staabiülemaks, osales tõrjelahinguis Viiburi lahe ääres. Vuokse rindel määrati JR 200 II pataljoni ülemaks, oli rügemendi vanim ohvitser. Soome armeest vabastati 18.09.1944, autasustati 3. kl. Vabadusristiga. Edasi siirdus Rootsi, kus oli Eesti Koostöökeskuse aseesimees. Pagulasorganisatsioonide tegevuses osales aktiivselt ka Kanadas. Suri südamehaigusse, maetud Montreali (Vabaduse eest. Soomepoiste lühielulood. Soome Sõjaveteranide Eesti Ühendus. S.l., 1997, lk 31).

54. Mihhail (Mihkel) Kõvamees (15.08.1891–20.03.1983) sündis Muhu-Suurvallas, peagi rändas pere Kaug-Itta ning elas Livoonias külas Ussuuri lahe kaldal. 1914 lõpetas Vladivostoki merekooli, 1915 Irkutskis sõjakooli, saades mereväeohvitseri paberid. Teenis 7. Siberi küttide tagavarapataljonis, läks siis 47. Siberi küttide polguga maailmasõja rindele ja sai kolm korda haavata. 1917 naasis M. Eestisse, teenis Tallinna Eesti eraldipolgus 1918. a aprillini ja läks Venemaale kodusõtta (Koltšaki vägedesse). 1923. a mais asus tööle Tallinna miinisadamaks; kui see 1927 Sõjasadamaks nimetati, oli kaptenmajor M. (Limberg, lk 211) asutuse ülemaks (...1940). Tegeles purjespordiga ja aitas kaasa selle arendamisele. 1941–1942 Veeteede Ameti ülem, siis Veeteede ja Sadamate Valitsuses, kus aidanud 1943–1944 paljudel Soome pageda; 1944 hilissuvel viis isiklikult Rootsi EV viimase peaministri Jüri Uluotsa. 1945 siirdus Rootsi USAsse, kus töötas 9 aastat kaugsõidukaptenina (1949 aurulaeval "Adelaide" – Juhan Toomepuu, Vara-valgest õhtu

ehani. Mälestused 1902–1983. Cardiff, Boreas, 1995, lk 277), selle järel meresõidu inspektorina. 1959 naasis Rootsi, pidas pensionipõlve ja tegi purjesporti (Eesti ohvitserid..., lk 104). 1956 oli ajalehe Välis-Eesti juhatuse liige (EK, lk 145), suri Stockholmis (Salo 1994, lk 21).

55. Eduard Ausmees (18.08.1902–16.03.1983) teenis lühikest aega Punaarmee, vahetas siis poolt ja viibis 1941–1942 Saksa sõjavangis, sõja lõpul läks ilmselt Lääne-Euroopas vahepeatust tehase USA-sse. Suri Youngstown'is (Ohio) (Salo 1994, lk 3). 1944 oli 1. piirikaitserügemendi 2. pataljoni ülem, üksus saadeti 24.02.1944 Värska lähedale rannakaitsele (Eesti mehed..., lk 76).

56. Evald-Voldemar Saidra (Schmidt; s 28.10.1905) oli 1941 Harjumaa Omakaitse ajutine ülem, seejärel Tallinn-Nõmme Omakaitse staabi III osakonna ülem (Martinson, lk 262–263). 1944 juhtis kpt. S. Omakaitse Harju-Lääne rügemendi, mis paigutati Tartu rindele (Gailit, lk 71). Tõenäoliselt polnud tema see major, kes 1939 kevadel Berliini Eesti koloonias juhtivat osa etendas (Roolah, lk 171); nime poolest isegi sobiks, väite muudab kahtlaseks auaste ja aeg.

57. Friedrich Jeckeln olnud silmapaistvalt tegev Hitleri võimuhaaramise ettevalmistamisel (Leonid Barkov, Abwehr Eestis. Tln, Eesti Raamat, 1974, lk 88), kuuludes seega auväärsete parteitegelaste hulka; Riias asuvate Ostlandi SSi ja SD organite ülem, SS-Obergruppenführer (Angelus, lk 119). 1941. a septembris hakati rinde- ja vahiteenistuseks tema korraldusel organiseerima politseipataljone (Gailit, lk 10), 1944. a kevadel sõdinud aga ägedalt vastu eestirootslaste üle mere viimisele (Angelus, lk 219). 26.01.1945 Riias alanud "kindralite protsessil" oli J. üks kaebealustest, mõisteti poomissurma, otsus viidi täide 3.02.1946 (Saksa fašistlik..., lk 77, 79).

58. Voldemar Mikk (15.09.1902–18.02.1973) teenis põgusalt Punaarmees, tuli üle, oli puhastavas vangilaagris ja asus seejärel ametisse Saksa poolel. Suri Vermontis, USA (Salo 1994, lk 30; Salo 1996, lk 19).

59. Arnold Purre (...1935 Puskov; 27.10.1902–16.09.1986) sündis Tallinnas, isa Aleksander oli riigiametnik. 1921 lõpetas Jämeda põllumajanduskooli, 1924 Tallinnas sõjakooli, al 1925 õppis TÕS õigusteadust, al 1930 majandust, viimasel erialal veel 1939–1943. Corp! Vironia. Vabadussõjas osalenu kutsumuseks oli siiski sõjavägi: 1933 sai kaadriohvitserina ratsarügemendi kuulipildujaeskadroni ülemaks, 1934–1940 teenis 1. eskadroni juhina, 1940 sai üldendatud kapteniks. 1944 pages Rootsi, suri Stockholmis (AA, II-371-6341). Saksa okupatsiooni algul oli Tallinn-Nõmme Omakaitse

staabi komandant kapteni auastmes (Martinson, lk 314), 1944. a veebr. juhtis rügemendi "Tallinn" Viljandi pataljoni (Gailit, lk 38). Paguluses oli P. Eesti Ohvitseride Kogu Rootsis juhatuse liige (Martinson, lk 314), 1956 kuulus sekretärina Eesti Abi Invaliidifondi juhatusse, 1954–1956 Stockholm valimisjaoskonnas Eesti Rahvusfondi esinduskogusse (EK, lk 109–110, 115).

60. Voldemar Pärilin (28.03.1904–7.09.1944) sündis Venemaal, pärast 1940. a põõret oli mõnda aega Punaarmee teenistuses ja seetõttu ka põgusalt Saksa sõjavangis. Al 1942 juba 30. politseipataljoni ülem, siis aga põgenes Soome, kus "rittmeister Pärilini ülesandeks oli kompaniides ringi sõita, väljaõpet jälgida ja muid eestlastega seotud probleeme lahendada". (Ilmar Talve, Kevad Eestis. Autobiograafia. I. Trt., Ilmamaa, 1997, lk 322; tegemist oli väeüksusega JR 200). Eestisse naasnuna olnud Eesti Diviisi 46/III pataljoni ülem, auastmelt Hauptsturmführer (T 53; Salo 1994, lk 40). Ainsa vanema Eesti ohvitserina, kes Soomest kaasa oli tulnud (Talve I, lk 348), juhtis kpt. P. soomepoiste pataljoni, sai 2.09.1944 Möllitsil haavata ja suri Vinni haiglas; maeti 16.09 Tallinnas kangelaskalmistule, tema pataljoni asus juhtima ltn. Karl Pärnoja (Gailit, lk 73).

61. August Jaakson (10.11.1904–12.05.1977) sündis Patküla vallas Viljandimaal, 1924 lõpetas Tõrva gümnaasiumi, 1942–1944 õppis TÜ majandusteaduskonnas. Kaadriohvitserina sai 1940 kapteniks, 1944 taandus Saksamaale, sealt Taani kaudu Rootsi, suri Kanadas St. Catharines'is, Ontario (AA, III-434-19111). Sõja algul teeninud mõnda aega ka Punaarmees (Salo 1996, lk 9), seejärel olnud Järvamaal esimeseks Omakaitse ülemaks (Martinson, lk 268), mis ei taha küll eriti kokku sobida.

62. Enn Rannik ülendati 7.10.1942 Oberleutenant'iks, teenis 658. idapataljonis 1. kompanii ülemana. 1943–1944 Viru omakaitsemaleva 1. vahikompanii ülem, edasi juhtis Eesti Diviisis 46/I pataljoni, 47/II pat. 5. kompaniid ja 47/I pataljoni (T 54). 1944. a aug. otsustati Narva rindelt Tartu alla saata kol. P. Venti võitlusgrupp, sh pidi Pangodisse minema kpt. Ranniku pataljon (Eesti mehed..., lk 24–25).

63. William Laanekõrb oli omaaegne tunnustatud sportlendur ja purjetaja, osalenud ka rahvusvahelistel võistlustel, 1938 sai Eesti Aeroklubi sekretäriks. Sõjakooli lõpetamata ülendati L. (väidetavasti teenete eest) Buschmanni (vt järgmine märkus) lennuväeüksuses leitnandiks, hiljem juhtis aga hauptmannina mereluure lennusalga 1/127, elades üle hulgaliselt avariisid ja hädamaandumisi. 1944. a okt. anti kpt. L-le enne tema üksuse likvideerimist eriliste saavutuste eest Aupokaal

(Ehrenpokal für besondere Leistungen im Luftkrieg). (Hendrik Arro, Eesti lendurid lahingute tules. Tln, a/s JMR, 1995, lk 21, 32, 139). Oli EV viimase lennuväeülem kindr. Tombergi väimees, 1942 sai Buschmanni luurelennusalgas kergelt haavata (3 hävitajat ründasid), 1943 jäänud kapteni auastmes endiselt oma lennusalga juhtima (Alaküla, lk 119, 121, 129).

64. Gerhard Buschmann (17.06.1910–13.03.1981) sündis Poltaavas baltisakslaste perekonnas ja lõpetas 1927 Tallinnas Saksa Reaalkooli. Väga eestimeelne mees, tegeles Eesti Aeroklubis puri- ja mootorlennuga ning juhatas purilennusektsiooni, väikestviisi teinud ka purjetamist nii vee kui jää peal. 1940 lahkus ümberasujana Saksamaale (1939. – Alaküla, lk 118), tuli aga 1941. a sügisel Soome kaudu Eestisse tagasi (Arro, lk 17, 134). Hellati andmetel oli B. Hauptmann (Sonderführer K), u 35 a vana ja kõneles eesti keelt (I, 274). Tänu tema energiale ja sidemetele õnnestus saada luba eestlastest koosneva lennusalga loomiseks (välismaalaste lennuüksusi polnud Saksa väes tollal ette nähtud): 12.02.1942 alustas Tallinnas tegevust Sonderstaffel Buschmann, mille baasiks Ülemiste lennuväli. 1.04.1943 hakkas Eesti lennuüksus esimese välismaalastest koosnevana kuuluma Saksa lennuväe koosseisu kui 127. luurelennugrupp, mis allutatud 1. õhulaevastikule. B-l polnud sõjakooli haridust ega ohvitseripabereid; tehti Sonderführer'iks küll, kuid grupi ülemaks ei saanud ikkagi – läks selle asemel Berliini ning olla lubanud Eesti poistele teatada, millal õige aeg sakslastest lahti öelda (Alaküla, lk 118, 120–121). Pärast Eestist lahkumist 1943. a märtsis saadetud Saksa lähiluure üksusesse Siverskis (Leningradi obl.), ohvitseridekooli läbimise järel teeninud Berliini lähistel staabi juures, mis tegeles välismaalastest koosnevate lennuüksustega (Arro, lk 135, 155). 1946–1961 oli Lääne-Saksamaal USA armee peakorter ja kaitseministeeriumi palgal kui spetsialist Ida-Euroopa ja kommunismi alal, 1961–1963 töötas Washingtonis kaitseministeeriumis. Eesti Vabadusvõitlejate Liidu esimehena esindas Washingtonis Ülemaailmset Eesti Kesknõukogu, tegutsedes samal ajal ka USA antikommunistlike organisatsioonide konsultandina Ida-Euroopa ja N Liidu asjus. Lääne-Saksamaal jälgis teda NSVL KGB vanemnõuniku aparaat SDV-s, mis ühtlasi levitanud vaatluseluse kohta laimava sisuga lendlehti (Aruanne..., lk 54). Münchenis elav B. pakkunud KGBle erilist huvi, sest juhatas viimase andmeil USA luure emigratsiooniosakonda, aga värvata või suhteid luua ilmselt ei loodetudki (Jürjo, lk 45). 18.–26.06.1955 Saksamaal toimunud teistel üleriigilistel valimistel sai Eesti Ühiskond Saksa Liiduvaba-

riigis esinduskogu ja keskkomitee ametita liikmeks, 1956 oli Eesti Rahvuskomitee Müncheni osakonna esimees (EK, lk 164, 171). Suri USAs Arlingtonis (Virginia).

65. Rudolf Rosimannus (2.09.1906–7.07.1982), teeninud Cellariuse juures, kuid peagi lahkunud sealt, viimati olnud Omakaitse peavalitsuses (Hellat, I, 274p). E. Tambek taastas tema ja A. Kurgveli kaudu sideme Soomega, kui sakslased katkestasid postühenduse Eesti ja Soome vahel (Elmar Tambek, Tõus ja mõõn. Mälestusi kodumaalt. Teine raamat. Kaks okupatsiooni. 2. tr Tln, Olion, 1993, lk 145). Teenis lühikest aega ka Punaarmee, suri Göteborgis (Salo 1994, lk 45; Salo 1996, lk 27).

66. Hans Saar (26.09.1895–14.04.1975) sündis Pärsti vallas Viljandimaal, 1925 lõpetas õhtukeskooli Tallinna linna ühisgümnaasiumis, 1925–1934 õppis TÜ-s õigusteadust. Kaadriohvitserina sai 1940 kapteniks. 1939–1941 oli kaitseministeeriumis nõunik, 1944 pages Saksamaale, sealt 1950 USAsse (AA, II-379-6506). 1941 olnud Viljandi Omakaitse ülem J. Raudmäe adjutant (Martinson, lk 308). Teenis lühikest aega ka Punaarmees, suri Oaklandis (California) (Salo 1996, lk 28).

67. August Tiivel (6.08.1905–19.03.1957) oli veidi aega Punaarmees ja seejärel Saksa sõjavangis, siis jõudis välja teenida Hauptsturmführeri auastme (T 62); juhtis 1944 kaptenina Omakaitse Viljandi rügementi, mis suvel paigutati Tartu rindele (Gailit, lk 71). Suri Rootsis Alingsås (Salo 1996, lk 32).

68. Karl Talpak – vt Tuna, 1999, nr 3, Hellati iseloomustus nr 25, märkus nr 48.

69. Aleksei Kalmus – vt samas, Hellati iseloomustus nr 28, märkus nr 57.

70. Aleks Kurgvel – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 138 (märkus nr 21); Tuna, 1999, nr 3, Hellati iseloomustus nr 38, märkus nr 71. Eesnimi peaks just siinsel kujul õige olema, sest nii on nt ka Pro Patria (1998) tiitelhel.

71. Hans Kaasik (Kasik; 9.02.1885–13.02.1969) sündis Kärkna vallas Tartumaal, isa Kusta oli talupidaja. 1912 lõpetas Vilniuse sõjakooli, 1923–1930 õppis TÜ-s õigusteadust. Kaadriohvitser, 1940 ülenud majoriks, 1944 pages Saksamaale, sealt 1951 USAsse. Suri Texas (AA, II-254-4029). Hellat lisab, et kpt. K. tegutses Keila-Joal paikneva mereväeluure õppelaagri ülemana, kursuslasteks olid endised punaväelased ehk vangid ja ülejooksikud (I, 275). Salo pakub kahtlevalt surmakohaks New Yorki (Salo 1996, lk 10), Hellati viide pagulaste nimistule on aga üllatavalt ekslik, seal seisab hoopis prof. Nikolai Kaasik (vt Tuna, 1999, nr 3, Hellati loendis nr 19).

72. Hugo Möldre – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 134, 139 (märkus nr 30).

73. Paul-Georg Laaman (30.12.1892–1945) sündis Tartus, lõpetas St. Peterburgis Aleksandri gümnaasiumi ja Vladimiri sõjakooli, oli 1. Eesti rügemendi majandusülem. Vabadussõjas soomusrongi nr 3 ülem abi ja siis juba ülem, hiljem formeeris kitsarööpmelise soomusrongi nr 2 ning oli selle komandant. Vabadusristi I liigi 3. järk (VR 176). Pärastise vabadussõjalasena on teda nimetatud kolme sõjaka kapteni grupis (koos Leonhard-Hermann Palloni ja Rodion Treumuthiga), kelle abil sai riigivanema kandidaadiks Andres Larka; tegutsenud aktiivselt Võrus (Kirs, lk 82, 175–176). 1935. a riigipööramiseks oli kpt. L. sõjaline juht, kes päev varem (7.12) kandis Tallinnas Kadaka teel toimunud peameeste koosolekul ette Estonia teatrihoone vallutamise plaani (Johan Pitka, kodanik ja admiral 125. Kogumik. Tln, Mats, 1997, lk 62). 1940 hoiti teda Lõuna-Saksamaal Wernecki ümberasujate laagris, kus 1941 moodustati vabatahtlik sõjaline üksus; ülemaks oli J. Soodla, tema abideks kol.-lt. Reissaar ja kpt. L. Eesti vabastamise järel punavägedest jätsid ülemused asja sinnapaika ja kiirustasid kodumaale; kpt. L. "oma alalise külma-vereliseusega" osutus nüüd juhiks, kes ei suutnud end paraku liiga madala auastme tõttu maksmata panna (Mäe, lk 110, 163, 197, 207). 1944. a suvel sõitnud koos Pitkaga mööda Eestit ringi ja ärgitanud rahvast vastupanule, teatud hulk mehi saadigi kokku võitlusüksuseks "Johan Pitka", kus L. tõusis staabiülemaks (Johan Pitka..., lk 71, 77). 22.09.1944 tahtnud Tallinnas sõjalaevale asuda, kuid miskipärast ei jõudnud; edasisest puuduvad teated (Eesti riik..., X, lk 172). 1945 hoitud teda Patareis, kus metsikult peksti ja piinati (Peep Kärp, Kui õitsengule järgnes häving. Meenutusi ja kommentaare elust Eestimaal 1934–1945. Rakvere, 1997, lk 86); arreteeriti 22.10.1944 Tallinnas Narva mnt 45, tribunal mõistis L. 15.11.1945 surma (Poliitilised..., lk 222).

74. Richard Övel – vt Tuna, 1999, nr 3, Hellati iseloomustus nr 23, märkus nr 43.

75. Heinrich Laretei – vt Tuna, 1999, nr 2, lk 145, 153–154 (märkus nr 8).

76. Aleksander Warma – vt samas, lk 145–146, 154 (märkus nr 11).

77. Väino Pärtel (4.11.1912–30.10.1989) oli EV ajal reservlipnik ja corpl Sakala liige, sõja ajal ülenud sakslased ta Kiievis vahtmeistriks, hiljem Eesti relva-SS diviisis aga kapteniks (Ilmar Raamot, Mälestused II. Stockholm, Välis-Eesti & EMP, 1991, lk 297). Al 5.12.1942 kuni 1943 kevadeni viibis Bad Tölz'is kurgustel, siis viidi koos Soodlaga kindralinspektuuri ja tehti Obersturmbannführeriks.

Kuni 1951 elas Londonis ja läkitas sealt Eestisse luuregruppe, suri Saksamaal (T 53). IEÜ esindajatekogu koosolekul Londonis 26.02.1950 valiti juhatuse ametita liikmeks, sama juhtus ka 25.02.1951 valimistel, oli sekretär Eesti Rahvusfondi Inglismaal juhatuses ja kuulus IEÜ juurde 1952 loodud sõjaväelaste toimkonda. 25.–28.06.1956 toimunud Inglismaa eestlaste üldvalimiste tulemusena pääses IEÜ esindajatekogusse (EK, lk 60–62). A. Rebane nõudnud teda 1950ndate I poolel endale kaastööliseks Inglise luure ja A. McKibbin'i alulussse, järgnes edukas tegutsemine (P. suutis välja selgitada u 50 Inglismaal töötavat endist leegionäri). 1957 oli ta ikka veel Inglise luure teenistuses; sellal hakkas KGB mehe vastu huvi tundma, temaga pidi kontakti võtma agent "Keres" (ilmselt meisterujuja Endel Edasi) – viimasele seipitseti soovituskiri kiirkorras agendiks "Petrov" värvatud P. naise lähisugulaselt. Plaani teostumise kohta pole andmeid (Jürjo, lk 86, 105, 146, 189).

78. Elvo (Elbo) Kilgas – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 136, 142 (märkus nr 76). Leitnant ja kompaniiülem, 24.11.1919–24.04.1944, sündis Tallinnas, langes Viivikonnas, maetud Tallinna Rahumäe kalmistule (Pro Patria, lk 77).

79. Viktor Pihho (27.01.1919–21.09.1944) oli EV reservleitnant, 1943 märtsis Eesti Leegioni 47/III 10. kompanii ülem, langes Porkunis (T 51).

80. Otto-Aleksander Kurvits (15.03.1908–25.05.1990) läbis 1937 Tondil riigikaitseõpetajate täienduskursused (Niitme, lk 220), võimuvahetuse järel viibis lühikest aega Punaarmees, tuli üle ja hoiti Saksa sõjavangis. Hellati teatel oli Keila-Joal paikneva mereväeluure õppelaagri ülemaks enne kpt. Kaasikut (vt eespool, märkus nr 71) (I, 275). 1944 töötas Omakaitse keskstaabis (Jõgi, lk 165). Pagemisega jõudis ilmselt Saksamaa kaudu USASSE, suri Salemis (Oregon) (Salo 1994, lk 20; Salo 1996, lk 14).

81. Helmar Andreas Lossmann – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 134–135, 139–140 (märkus nr 31).

82. ltn. Karotoom – õnnestus leida vaid teade, mille kohaselt ta 1944. a augustis-septembris sõitnud Tallinna ja Riisipere vahet kogumaks Pitka väeossa sealsetes metsades redus olevaid mehi (Johan Pitka..., lk 177). Tõenäoliselt läks edasi nii, nagu Pitkal või Laamanil.

83. Hugo Jaanson (31.03.1894–24.05.1959) sündis Narvas, 1912 lõpetas Narva gümnaasiumi, 1926–1930 õppis TÜ-s õigusteadust. Kaadriohvitserina sai 1933 lennukooli ülemaks, 1939 1. üksiku lennuväedivisjoni ülemaks Rakveres, 1940 ülen-dati leitnandiks. Sõja ajal teenis Saksa väes, 1944 taandus Saksamaale, sealt siirdus hiljem Rootsi. Suri Stockholmis (AA, II-461-8219). 1941 olnud

Tartumaa, siis Nõmme Omakaitse ülem (Martinson, lk 241, 262), teisel väidetakse, et kol. J. oli Tartu Omakaitse ülem 1944. a augustis (Eesti riik..., X, lk 119).

84. Erich Reinumägi (23.04.1905–28.09.1992) sündis Võrumaal Linnamäe vallas, kaadrisõjaväelane, Eesti kaitseväes leitnant. 1941 pages Punaarmeest, teenis Saksa sõjaväes, Soome armeesse astus 17.01.1944. Osales tõrjelahinguis Viiburi lähel ja Vuoksel, 19.08.1944 naasis Eestisse, võitles Tartu rindel. Seejärel põgenes Saksamaale, oli inglase käes vangis, viibis Inglismaal, Kanadas ja USAs. Tegutses metsatöölise ja automehhaanikuna. Eestisse tagasi saabus 21.06.1992. Maetud Urvas-te kalmistule (Vabaduse..., lk 285). Mingil ajal oli auastmeks Obersturmbannführer (T 55).

85. Karl Pärnoja (10.11.1916–16.01.1985) sündis Vändras, õppis kohalikus gümnaasiumis, ajateenistuse järel astus sõjakooli. 1938 määrati nooremleitnandina ratsarügemendi rühmaülemaks, edasi teenis diviisi luurepataljoni ratsarühma ülemana, mille koosseisus taandus ka 1941 Venemaa-le. Langes sakslaste kätte vangis, viibis Saksamaal laagris, 1942. a algul sai Eestisse tagasi. 28.05.1943 astus Soome armeesse, osales Rajajoe kaevikusõjas, pärast JR 200 moodustamist saadeti õpetajaks eesti ohvitseride kursusele. 1944. a aprillis määrati kompaniiülemaks abiks. Autasustati 4. kl. Vabadusristiga. 19.08.1944 tagasi Eestisse (Eesti Diviisi 46/III pataljoni ülem. – T 53), sai Tartu rindel haavata, pärast pataljoniülem kpt. Pärline väljalangemist asus väeüksust juhtima. Pääses taandudes kodukohani Vändras, sealt edasi juba Rootsi ja Kanadasse. Tegutses metsatöölise ja ettevõtjana, avaldas ajakirjanduses sõjamälestusi. Suri Torontos (Vabaduse..., lk 32).

86. Ants (Hans) Kann (5.07.1916–9.06.1945) sündis Tallinnas, kaadriohvitserina oli EV kaitseväes nooremleitnant. Teenis Saksa sõjaväes, Soome armeesse 15.07.1943. Oli tankitõrje õppekeskuse ülemaks abi, juunist 1944 JR 200 tankitõrjekompanii ülem. Osales tõrjelahinguis Viiburi lähel ja Vuoksel. Tagasi Eestisse 19.08.1944, võitles Sini-mägedes. Seejärel varjas end Tallinnas ja Lääne-maal, 1944. a okt. püüdis koos kaaslastega meritsi Soome pageda, aga tabati. Hukati sõjatribunali otsuse põhjal (Vabaduse..., lk 106; siin ja T 36 surmakuupäevaks 9.07, Salo 1994, lk 13 ja Poliitilised..., lk 132 annavad 9.06). Salo andmeil teeninud ka Punaarmeed; Eesti Diviisis olnud väljaõppe ja tagavararügemendis, auastmeks Hauptsturmführer, teeninud diviisis "Nordland" (T 36). Arreteeriti Tallinnas 6.11.1944 Telliskivi 22-3, tribunal 13.03.1945 mõistis surma, otsus viidi täide 9.06.1945 (Poliitilised..., lk 132).

87. Enno Rannik – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 135, 141 (märkus nr 46).

88. Karl Sigismund Litzmann – vt Tuna, 1999, nr 3, märkus nr 42 Hellati loo juures.

89. Leopold Loodus – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 134, 139 (märkus nr 25). Lisaks: tennis lühikest aega Punaarmees, tuli üle, suri Kanadas Torontos (Salo 1994, lk 26). Hellat oma ülevaates Saksa luurest kordab põhijoontes juba olemasolevat: eestlastest leitnant mereväs, Cellarius värbas endale pärast Tallinna vabastamist venelastest, hiljem lahkus Soome mereväe teenistusse (I, 274 p).

90. Villem Endel Kirotar (Vilhelm Kirrotar; 27.04.1904–21.01.1956) sündis Saaremaal Loona vallas, isa Johann oli kooliõpetaja. 1918–1920 osales Vabadussõjas, 1924 lõpetas Tallinna linna poeglaste reaalgümnaasiumi, 1924–1925 õppis Tüs matemaatikat, EÜS liige. Jätkas mereväeohvitserina, oli 1939 allveelaeva "Lembit" komandör (Limberg, lk 211: komandöri abi ja vanemleitnant), 1940 ülendati vanemleitnandiks. 1941–1945 teenis Saksa väes, 1944 taandus Saksamaale, pärast sõda töötas meremehena, hukkus liiklusõnnetusel (Frankfurt/Main) (AA, II-351–5940). 1941 olnud Tallinn-Nõmme Omakaitse staabi I osakonna ülema Ain-Ervin Mere abi, tema vend Elmar oli ametis EV välisministeeriumi protokollisakonna ülemana (Martinson, lk 294).

91. Aksel Vörk (28.01.1919–10.08.1984) teenis nooremleitnandina ajutiselt Punaarmeed, aga märgelt hilisemast sõdimisest venelaste vastu ei järgne; suri Tallinnas (Salo 1994, lk 61; Salo 1996, lk 36).

92. Paul Georg Tofer (Tohver; 6.07.1911–sept. lõpp 1944) sündis St. Peterburgis, isa Reinhold Tofer oli kaupmees. 1931 lõpetas Tallinna linna poeglaste reaalgümnaasiumi, 1932–1938 õppis Tüs majandust, corp! Vironia. Al 1933 tegutses Tallinnas AS "Reinhold Tofer" kontoriametnikuna. Teenis Saksa väes, arreteeriti, suri või tapeti vanglas (AA, III-133-12709). Sõjasündmustest lähemalt: 1942–1943 sai väljaõpet Bad Tölz'i junkrukoolis, siis kuulus leitnandina kpt. Oskar Puusepp'a kompaniisse, 1944 algul juhtis luurepatrulli ("mõnus ja haruldast külmaereline Tallinna poiss"), langes ülemlleitnandina Virumaal (Ilta, lk 10, 26, 33–34). Pro Patria langenute nimistus teda pole, vahest passib siis vanglavariant.

93. Heldur Klein (al 1940 Kaude; 16.12.1917–1947?) sündis Tartus, lõpetas Treffneri gümnaasiumi ja õppis Tüs majandust (1939, 1942–1943). Corp! Vironia. Teenis Saksa väes, USAs välja antud Auraamatu andmeil hukkus 1947 Soome põgenemisel (AA, III-358-17319). Tartu Treffneris õppis 1931–1938, oletatavasti langes rindel, oli nii

Toomas Hellati kui ka Kaljo Villako klassivend (Treffoonia, lk 294). Viimane mäletab teda mitmekülgse sportlasena kooli korv- ja võrkpallimeeskonnas, hüüdnimeks olnud Trutt; tennis Eesti Leegionis ja ilmselt oli andekas ohvitser, kuna Harald Riipalu märgib teda oma mälestustes ära (aidanud 27.07.1944 oma kompaniiga Narva alt taanduvaile vägedele teed lahti hoida). Vend Jüri andmetel sai 1944. a sept. haavata, varjanud end ning langenud metsavennana 1947 (Villako, lk 125).

94. Erik Paimal sünd. 28.04.1917 Tallinnas, 1935 lõpetas Westholmi gümnaasiumi, 1935–1936 õppis TÜ tehnikateaduskonnas ehitusinseneriks (AA, III-238-14828). Vahest sobib siia hoopis Edgar Paimal, kes oli leitnandina IV suurtükiväegrupi käsundusohvitser (Ilta, lk 155)?

95. Kaljo Kask (29.07.1917–18.11.1991) sündis Tallinnas, lõpetas 1936 poeglaste kommerts-gümnaasiumi ja õppis 1936–1940 Tüs majandust; lõpetas 1942. 1947 TTÜ majandusteaduskonna lõpetamine ei taha siia nagu hästi sobida (pealegi oli tolle õppeasutuse nimeks sellal TPI), kuid on siiski võimalik. 1959 ENSV TAS majandusteaduste kandidaat, 1973 sai ENSV TA Majanduse Instituudis ehitusökonomika sektori juhatajaks. Suri Tallinnas (AA, III-261-15322). Sõja ajal Eesti Diviisi suurtükiväerügemendi 10. patarei ohvitser (T 36), arreteeriti 13.01.1951, tribunal 5.05.1951 mõistis 25+5, 19.11.1954 vähendati karistusaega 5 aastani, vabanes 20.12.1954 (Poliitilised, lk 142).

96. Georg Friedrich Oja sündis 21.03.1915 Riias, isa Frits Oja töötas topograafina. 1934 lõpetas Tallinna Linna Poeglaste Reaalgümnaasiumi, 1935–1940 õppis Tüs matemaatikat, lõpetas *cum laude*. 1944 taandus Saksamaale, oli 1945–1948 Blombergi Eesti Gümnaasiumis matemaatika ja füüsika õpetajaks, seejärel siirdus Kanadasse, kus al 1951 ametis elektroonikafirma Computing Devices Co Ltd. joonestajana (AA, III-243-14936).

97. Vladimir Kärk sündis 19.03.1915 Tallinnas, isa Peeter oli kooliõpetaja. 1934 lõpetas Tallinna Linna Poeglaste Reaalgümnaasiumi, 1935–1937 õppis Tüs matemaatikat, 1938–1944 TTÜs mehaanikat. Eesti meister võrkpallis, 1936 Berliini olümpiamängudel kuulus Eesti korvpallimeeskonda. 1942–1944 assistendiamet TTÜs, 1944 taandus Saksamaale, sealt 1949 Kanadasse. 1950–1955 Torontos Massey-Fergussoni põllutöömashinate tööstuses konstruktor, 1955–1959 samas Stress Instrumentation insener. 1959 läks USAsse, töötas Chrysler Corporation insenerina, al 1973 aga ülevaatajana Detroitis (AA, III-237-14806). Sõja ajal sai õpetust Liibavi (Liepaja) lennukoolis, lõonud tõhusalt kaasa pallimängudes (üle 2 m pikk) ning vähemasti võrkpallis võitnud nii lätlast kui sakslasi

(Alaküla, lk 182–183). 1944. a sept. Pärnu lennukoolis 11. öiste pommitajate täiendusgrupi teoreetiliste ainete õppejõud, tehnik-leitnant (Arro, lk 152).

98. Horst Forster (Foerster) olla sõja ajal juhtinud Eestis Saksa luuret ning võtnud ühendust ka Toomas Hellati kui paadunud selle ala tegijaga, "Saksamaasse vaenulikult suhtuv" Hellat aga keeldus koostööst (Mart Laar, Metsavennad. Tln, AS "Helmet Raja & Co", 1993, lk 22). Kentsakal kombel Hellat oma ülevaates Saksa luurest teda ei maini, vaen pidi vist põhjalik olema. Umbes kuu aega tegutsenud sõjahaldusnõunik F. Saksa sõjaväevõimude volinikuna ametiühingute alal (Saksa fašistlik..., lk 145). Oli kindralmajor Johannes Soodla kasupoeg, töötas Saksa luureülemä Canarise staabis ning omas oluliselt tutvusi natsipartei vana-de liikmete seas (Eesti riik ja rahvas Teises maailmasõjas. XII. Tln, ajaleht Kodumaa, 1966, lk 25).

99. Ernst Omri (al 1940 Eero; 29.10.1912–14.01.1980) sündis Võrumaal Lasva vallas, lõpetas 1934 Võru Rahvahariduse Seltsi ühisgümnaasiumi ja õppis 1936–1942 TüS õigusteadust. 1944 taandus Saksamaale, sealt 1949 USAsse. Suri Claremont'is, California (AA, III-284-15805). 1956 kuulus kultuurisekretärina erakonna Ühinenud Põllumeeste ja Väikemaapidajate Kogud keskjuhatusse (EK, lk 124).

100. Hugo Nõmm sündis 18.12.1917, oli Tallinnast pärit (Jõgi, lk 91), kuid õppis 1931–1936 Tartus Treffneri gümnaasiumis (Treffoonia, lk 292); Georg Iltali klassivend (Iltal, lk 116). Salo teatel teeninud nooremleitnandina Punaarmeed ja tuli üle (Salo 1994, lk 34) ehk põgenes 1941 suvel Järgala mõisast (Arro, lk 134), Tallinna vabastamisel 1941. a augustis oli ltn. N. Erna II 2. kompanii ülem, sai üksuse maabumisel Nõmmkülas (Muhumaa) haavata (Eesti riik..., V, lk 97, 140; Jõgi, lk 125). 1943. a sügisel oli Oberleutenant N. Liibavi lennukoolis lendurinstruktor, samas ametis ka Pärnu lennukoolis ehk 11. öiste pommitajate täiendusgrupis 1944. a suvel (Arro, lk 44, 88, 152). 1945. a algul Neuhammeris Eesti Diviisi suurtükiväerügemendi 1. patareis, seejärel II suurtükiväerügemä kpt. Nigul Maanemaa adjutant; pärast Oppelni kotti see väegrupp likvideeriti (Iltal, lk 116, 152). 1990ndate keskel elas Rootsis Oskarshamnis, osales kahel korral ülemaailmsel endiste Eesti lennuväelaste kokkutulekul (Salo 1994, lk 34; Alaküla, lk 514).

101. Helmuth Pagi (Paggi) – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 136, 142 märkus nr 75). Lisaks: 10.07.1911–7.07.1985, sündis Järvamaal Esna vallas, isa Mihkel oli kooliõpetaja. 1929 lõpetas Ambla gümnaasiumi, 1931–1937 õppis TüS metsandust, seejärel

juurat. Corp! Ugala. 1936–1940 töötas Univeri saeveskis Tartus, 1940–1944 Tallinna Kütteameti juhataja, 1941 metsavend. 1944 pages Rootsi, oli seal raiekursuse juhataja kuni 1946, siis metsateadlane riigimetsade valitsuses. Korjanud postmarke. Suri Rootsis Järfällas (AA, III-59-11254). 1956 organisatsiooni Eesti Rahvuslik Liit kirjatoimetaja Stockholmis (EK, lk 122).

102. Hugo Richard Terras (27.10.1904–dets 1963) sündis Tartumaal Kokora vallas, 1926 lõpetas Treffneri gümnaasiumi, 1928 Tallinnas sõjakooli. 1930–1931 õppis TüS õigusteadust, peale selle ka Balti Ülikoolis agronomiat. Kaadriohvitserina ülendati 1940 leitnandiks. Teenis Saksa väes ja taandus koos sellega 1944 Saksamaale, sealt läks 1947 Inglismaale (AA, III-41-10892). Oli Erna salga vabatahtlik Tallinnast (Jõgi, lk 91), mõnda aega viibinud Punaarmee koosseisus, vahetas midugi poolt, suri Kanadas Sault Ste Marie's (Salo 1996, lk 32).

103. Oleg Valdek Marnot – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 135, 140 (märkus nr 34).

104. Ants Väino Lahi sündis 1.03.1918 Kundas, Eesti kaitseväes leitnant, teenis Saksa sõjaväes. Soome armeesse 2.04.1943, osales pärast väljaõpet tõrjelahinguis Karjala kannasel, Viiburi lähel ja Vuoksel. Autasustati 4. kl. Vabadusristiga. 19.08.1944 tagasi Eestisse, võitles Tartu rindel 3. kompanii ülemena. 1944. a sept. põgenes saarte kaudu Rootsi, lõpetas 1946 Stockholmi Tehnika-ülikooli. Töötas teede- ja vesiehitusinsenerina Rootsis, USAs, Kanadas ja Aafrikas, al 1968 tehnikadoktor. Elab Soomes (Vabaduse..., lk 156). Nimetatud esimeste Soomesse läinud vabatahtlike rühmaülemate ja ohvitseride seas (Eesti riik..., X, lk 19); tema oli see, kes 1944. a sept. kpt. Pärlni surnukeha matusteks Tallinna viis (Heino Susi, Kojutulek. 2. Tr, Tln, 1989, "Loomingu" Raamatukogu nr 7–9, lk 91; L. kohta vt ka lk 82). Kui Lahi hakanud 1948. a Kanadasse sõitma, jätnud ta Rootsis Spångas maha väikese omaette majakese, milles polnud isegi vett ega elektrit sees (Kolk, lk 108).

105. Olev Arens (19.06.1916–5.05.1988) sündis Tartus, tegutsenud advokaadina, Eesti väes oli lipnik. Soome armeesse 26.05.1943, oli rindel Rajajoel III/JR 47 koosseisus, väljaõppel Taavettis JR 200 staabikompaniis. Tõrjelahingud Viiburi lähel ja Vuoksel, tagasi Eestisse 19.08.1944, sügisel põgenes Rootsi, kus töötas pangaametnikuna (Vabaduse..., lk 45). Lipniku auaste ka Soomes, 1944 Eesti Diviisi väljaõppe- ja tagavararügemendis saanud Untersturmführeriks, seejärel 11. Ida-Preisi Jalaväediviis, suri Stockholmis (T 30). Isa Juhan Arens olnud kaupmees, 1935 lõpetas Tartus Treffneri gümnaasiumi, 1936–1940 õppis TüS

õigusteadust ja lõpetas *cum laude*, corp! Fraternitas Estica. Rootsis töötas Skandinaviska Enskilda Banken ametnikuna (AA, III-282-15758). Treffneris õppis al 1923 (Treffoonia, lk 289); nii Treffoonia kui ka AA pakuvad sünnipäevaks 19.07.1916.

106. Mart Oja sündis 15.07.1921 Võrumaal Lasva vallas, olnud ametis politseinikuna. Eesti kaitseväes reamees, teenis Saksa väes, Soome armeesse 28.09.1942. Lõpetas ohvitserikursuse, autasustati 2. kl. Vabadusmedali ja 4. kl. Vabadusristiga. 19.08.1944 tagasi Eestisse, sõja lõpus arreteeriti ning viibis Siberis sunnitöölaagris, millest pääsemise järel ei lubatud Eestisse tagasi tulla. Elas Leedus ja töötas Kaunases garaažijuhatajana, elab Kaunases (Vabaduse..., lk 227). Arreteeriti 4.10.1945 Tallinnas Kungla 47-9, tribunal mõistis 17.01.1946 10+5 (Poliitilised..., lk 339).

107. Imant Rebane (23.11.1919–23.11.1986) sündis Tartumaal Aakre vallas, isa Johannes Rebane oli talupidaja. Õppis Aakre algkoolis, Tartu 1. poeglaste gümnaasiumis (lõpet. 1940) ja TÜ filosoofiateaduskonnas; 1943 põgenes Soome, kus astus sõjaväkke (6.10.1943 – Vabaduse..., lk 281) ja sai lipnikuks (31.07.1944 – Warma, lk 147). 19.08.1944 JR 200 koosseisus Eestisse, oli Kloogal õppelaagris, sügisel põgenes Rootsi. I. Talve nimetab teda ajakirja Tuleviku Rajad autorite seas 1936–1938, kuulus ka 1944. a mais Soomes ilmunud ajakirja Kodutee toimetusse (Talve, I, lk 160, 308). Elas ja töötas Stockholmis; 1946 toimetas ajakirja "Kodukolle" (Ilmar Talve, Kutsumatu külaline. Autobiograafia II. Trt., Ilmamaa, 1998, lk 101), 1947 oli Eesti Radikaaldemokraatliku Koondise (hiljem Eesti Vabadusmeelsed Föderalistid) asutajaid ning komaalegne esimees (1956 abiesimees – EK, lk 123), toimetades 1951–1964 selle ajakirju Radikaaldemokraat ja Vaba Eesti. 1951–1953 Eesti Rahvusnõukogu büroo sekretär, hiljem juhatuse liige; tegutsenud ka Eesti Rahvusfondis. Koos Rain Rebasega toimetas almanahhi "Vaba Eesti", Kalju Lepikuga aga koguteose "Homse nimel" (Stockholm, 1945). Kirjastuse Vaba Eesti omanik, al 1971 Balti Instituudi sekretär ja kantseleijuht, arendas kultuuri-suhteid ka Eestiga. Uppus Kanaari saartel, maeti Stockholmis (AA, III-384-17917; Vabaduse..., lk 281; Eesti kirjarahva leksikon. Koost. ja toim. Oskar Kruus. Tln, Eesti Raamat, 1995, lk 459). Kõigi Balti Instituudi konverentside puhul (toim. iga 2 a järel) näidanud peasekretärina üles imetlusväärseid organisatorivõimeid (Helmi Mäelo, Päevast päeva. Päevik 1. juulist 1975 kuni 30. juunini 1977. Lund, EKK, 1978, lk 217), koos K. Talpakuga tegelnud ka vabadusvõitlejate värbamisega Eesti pagulaste seast (Laar, lk 103, 197).

108. Kaljo Kornel (12.01.1920–3.12.1962) sündis Tallinnas, ametilt oli jurist. Soome armeesse 18.08.1943, lõpetas ohvitserikursuse, viibis Rajajoel rindel. Tagasi Eestisse 19.08.1944, arreteeriti 1946, sai 10 aastat. 1955 vabanes Vorkuta laagrist, suri Viljandimaal (Vabaduse..., lk 132). Jurist oli hoopis tema isa Karl Ferdinand Kornel, kelle poeg Kaljo lõpetas 1938 Tallinnas Westholmi gümnaasiumi, õppis 1938–1942 TÜs algul õigusteadust, siis lühikest aega majandust ning oli EÜS liige (AA, III-345-17047).

109. Heino Källo (1.11.1921–1945) sündis Viirumaal Maidla vallas, ametilt olnud kooliõpetaja. 21.08.1941 liitus Erna salgaga, kus võitles Tallinna vabastamiseni. Teenis Saksa väes, Soome armeesse 30.09.1943. Lõpetas ohvitserikursuse (ülendati lipnikuks 31.07.1944 – Warma, lk 147), autasustati 2. kl. Vabadusmedali ja 4. kl. Vabadusristiga. 19.08.1944 Eestisse tagasi, oli Keila-Joa luurekoolis rühmaülem. Arreteeriti 1944 (septembris – Hellat 12.02. 1945; ülekuulamisel; I, 164), suri Leningradi vanglas pärast teist põgenemiskatset (Vabaduse..., lk 150).

110. Heimar Rosenfeldt – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 142 (märkus nr 67).

111. Ilmar Merits sündis 28.07.1919 Kuressaares, Soome armeesse 27.11.1943. Lõpetas ohvitserikursuse (ülendati lipnikuks 31.07.1944 – Warma, lk 147), 19.08.1944 naasis Eestisse. Sõja lõpus põgenes USAsse, kus õppis farmatseudiks ja sai keemiadoktoriks. Töötas Chicagos (Vabaduse..., lk 199). 1930ndatel õppis Tartus Treffneri gümnaasiumis, mida ei lõpetanud (Treffoonia, lk 234); Hellat teda koolivennaks ei nimeta, M. olnud pärit Tartust, kus enne sõda elas – keskmist kasvu, kõhetu, šataän ja tuntud sportlane (12.02.1945 ülekuulamisel; I 164). 1956 jagas ta pagulaste rekordit teivashüppes tulemusega 3.60 aastast 1948 (EK, lk 228).

112. Harry Rikandi – vt Tuna, 1999, nr 1, lk 125, 134 (märkus nr 34).

113. Aado Irval – vt Tuna, 1999, nr 1, lk 125, 134 (märkus nr 32).

114. Kaarel Toomara (Toomar; 7.05.1923–1946?) sündis Tallinnas, Soome armeesse astus 13.05.1943, lõpetas ohvitserikursused (ülendati lipnikuks 31.07.1944 – Warma, lk 147), autasustati 4. kl. Vabadusristiga. 19.08. naasis Eestisse, oli Kloogal õppelaagris, arreteeriti 31.01.1945 ja sai 15+5. Suri Norilski vangilaagris (Vabaduse..., lk 353). Tribunal peeti 7.08.1945, 16.09.1955 vähen-dati karistust 15 aastani (Poliitilised, lk 554).

115. Ignas Tõrmaküla (...1937 Hugo Tallenhof; 21.01.1908–28.02.1993) sündis Rapla vallas Tõrma külas Harjumaal, isa Eduard Tallenhof oli põllu-

mees. 1927 lõpetas Tallinna Linna Poeglaste Humanitaargümnaasiumi. 1927–1932 õppis TÕS õigusteadust, mille lõpetas *cum laude*. Corp! Rotalia. 1933 asus tööle Üleriikliku Põllumeeste Esituse sekretärina, olles ühtlasi Tallinnas vandeadvokaatide abiks: 1933–1936 Jaan Teemanti, 1936–1939 A. Pessa, al 1939 P. Jõgi juures. 1933–1934 põllutöökoja õigusteadusliku talituse asjaajaja, 1934–1936 põllumajandusliku keskuhiseuse "Estonia" sekretär, 1936–1940 põllutöökoja peasekretär, 1940 põllutööministeeriumi infokeskuse abi juhataja, 1941 metsavend. Eesti kaitseväes oli kapral, 24.08.1943 astus Soome armeesse, lõpetas ohvitserikursuse ja määrati JR 200 staabikompaniisse. Autasustati 4. kl. Vabadusristiga. 19.08.1944 naasis Eestisse, edasi taandus Saksamaale, sealt 1947 Inglismaale ja 1950 Kanadasse, kus töötas Torontos kindlustusametnikuna. Kuulus Kanada Eesti Kesknõukogusse, avaldas teose "Vabadusvõitleja paguluses". Suri Torontos, 1994 maeti tema põrm Tallinna Metsakalmistule (AA, II-474-8489; Vabaduse..., lk 361). 1956 kuulus Eesti Põllumeeste Kogude Kanada Esinduse juhatusse (EK, lk 126). 23.06.1944 pidas Soomes Jalkala laagris Võidupüha puhul peokõne, kuna T. olnud "kuuldavasti Eesti propagandatalituses töötanud ja oskas kõneld pidada". Ilmar Talve tema esinemine ei meeldinud, kuna jutus olnud palju omaaegset Isamaaliidu vaimu, mis ei passinud kokku eestlaste juhtkonna valdavalt üliõpilasseltside meelsusega. Eesti vabatahtlike ajalehe Üle Lahe esiknumber (1943) sisaldanud kaastöö ka Tõrmakülalt (Talve, I, lk 302–303, 308).

116. Ants Erik Kerson (24.03.1918–1.07.1981) sündis Valgas, Eesti kaitseväes oli lipnik ja jäi selleks ka Soome armeesse, kuhu astus 1.05.1943. Osales tõrjelahinguis Viiburi lähel ja Vuoksels (JR 47/III Vallila pataljoni 4. rühmas ülema abi – Talve, I, lk 290), Eestisse naasis 19.08.1944. Teenistuskohadeks Eesti Diviisi väljaõppe- ja tagavararügement, diviis Nordland (Untersturmführer), Saksamaal suurtükiväerügemendi I pataljoni 3. patarei (leitnandina I rühma ülem – Itla, lk 129). Sõja lõpus põgenes Kanadasse, kus töötas juristina. Maetud Torontos (Vabaduse..., lk 116; T 37). Koolihariduse omandas Tartus Treffneri gümnaasiumis 1933–1936 (Treffoonia, lk 290).

117. Uno Mankin (12.03.1919–25.05.1978) sündis Harjumaal Kõnnu vallas, Eesti kaitseväes lipnik. 1941 suvel võitles koos Erna salgaga Kautla lahingus, Soome armeesse astus 15.04.1943. Väljaõppe järel osales tõrjelahinguis Viiburi lähel ja Vuoksels. 18.09.1944 vabastati teenistusest, siirdus Kanadasse ja töötas Torontos insenerina (Vabaduse..., lk 192).

118. Aleksander Terras sündis 3.01.1920 Tallinnas, isa Karl Johannes Terras oli riigisekretär. 1938 lõpetas Westholmi gümnaasiumi, 1938–1943 õppis TÕS õigusteadust, EÜS Põhjala. 1942–1943 ametis majandusdirektori ja transpordinstruktoriga. Kaadrisõjaväelasena Eestis leitnant, Soome armeesse 24.04.1943, maist 1944 Peastaabi käsutuses. 1944. a sept. siirdus Rootsi, kus õppis ETI õigusteaduskonnas. 1946–1956 ja 1958–1975 lennufirma SAS teenistuses, al 1962 osakonnajuhataja, 1972–1975 ABA majandusjuhataja. 1956–1958 "Ameerika Hääle" Eesti osakonna toimetuse liige, 1975–1985 "Vaba Euroopa" Eesti osakonna juhataja Münchenis. Elab Rootsis Alvsjös (Vabaduse..., lk 346; AA, III-341-16970). 1956 oli valituna Eesti Komitee Asemike Kogu koosseisus, kuulunud ka Eesti Abi Invaliidifondi ja Eesti Liberaal-demokraatliku Koondise juhatusse (EK, lk 104, 110, 123).

119. Jakob Leopold Tarto (12.11.1908–3.07.1944) sündis Harjumaal Kolga vallas, ametilt politseikonstaabel. Eesti kaitseväes lipnik, Soome armeesse 1.04.1943 (mais olnud Kuokkalas seersant ja raskekuulipilduja-rühma ülem – Talve, I, lk 296), oktoobris sai haavata. Osales tõrjelahinguis Karjala kannasel, hukkus Viiburi lahe ääres. Autasustati 2. kl. Vabadusmedaliga, maeti Helsingis Malmi kangelaskalmistule (Vabaduse..., lk 343). Hellat kõneles 18.01.1945 ülekuulamise, et vabatahtlikuna Soome väes teeninud T. saadeti 1943 dets H. Vellneri poolt Eestisse ülevedu organiseerimise, millega siis 1944 jaan.–veebr. teenitud suuri summasid (koos Kandimaa ja Tederiga). 1944. a märtsis naasis T. Soome armeesse, olla hiljem hukkunud miini- või granaadiplahvatuses (I 127p-128). Suusasportlasena kerkis T. esile 1932 Eesti meistrivõistlustel, 1934 käis võistkonnaga Soomes Lahti mängudel, kus saavutas parima eestlasena 50 km-s 71. koha; kohalikus lehes imestatud meie meeste lõpuni sõitmist hoolimata Eesti primitiivsetest suusaoludest. Eesti I talimängudel 1935 saavutas T. esikoha 30 km-s, 1940. a jaan. tuli Tallinn-Harju prefektuuri meeskonnaga Eesti meistriks teatesõidus, 1941 kolinud Pärnu ja saavutanud ENSV meistrivõistlustel Pärnu "Vasara" meeskonnas teatesõidu 3. koha (A. Männiste, I. Pärtelpoeg. Suusatamine. Minevikust tänapäevani. Tln, Eesti Raamat, 1974, lk 125–126, 129–130, 371).

120. Robert Jänes – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 135, 141 (märkus nr 49).

121. Hugo Kiudusk – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 136, 142 (märkus nr 77). Sealne märg "pärit Raplast" tähendab pigem tema lähtekohta Erna salgaga liitumise eel. Lisaks: sündis 30.01.1919, õppis Tartus Treffneri gümnaasiumis 1933–1938; 1937 saavutas kooli kolmeliikmelise meeskonna koos-

seisus Tartu kooliõpilaste kiiruisutamisvõistlusel 3. koha (Treffoonia, lk 137, 294). Klassivend Toomas Hellat nimetab teda (14.12.1944) Erna liikmete seas, kes Punaarmee tagalasse heideti, Eesti väes olnud leitnant, u 25 a vana, praegust asukohta ei tea (I, 125). Teise klassivenna Kaljo Villako jaoks on K. teadmata kadunud (Villako, lk 130).

122. Jüri Hellat – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 136, 142 (märkus nr 79). Täienduseks: kuni 1935 nimeks Kirschbaum, 1940 lõpetas Tallinnas Westholmi gümnaasiumi, 1940–1944 õppis TÜs agronoomiat või oli vähemasti seal kirjast (AA, III-394-18137). Vt ka Ülo Jõgi pikem iseloomustus 11.01.1945 – II, 118p.

123. Eugen Kuller – vt Tuna, 1999, nr 1, lk 135 (märkus nr 41).

124. Detlev Grau – vt Tuna, 1998, nr 1, lk 135, 140 (märkus nr 33).

125. Maks (Max) Emil Päss – vt ka Tuna, 1998, nr 1, lk 136, 142 (märkus nr 80). Täienduseks: 30.06.1896–26.12.1977, sündis Jõgeveste vallas Viljandimaal, isa Magnus Päss oli talupidaja. 1916 lõpetas Tartus Treffneri gümnaasiumi, osales nii I maailmasõjas kui ka Vabadussõjas, 1920–1925 Tartu maavalitsuses ametnik. Seejärel vandeadvokaadi abi (viimati Tartus Hermann Sumbergi juures), al 1934 vandeadvokaat Tallinnas. 1941–1944 teenis Saksa väes ja taandus koos sellega Saksamaale, 1948 asus Inglismaale, kus tegutses töölaagri korraldajana. 1947 oli saanud Heidelbergi ülikooli juures Saksamaal *dr jur* astme. Al 1974 pensionär Maltal, avaldanud töid kriminaalõiguse ja Eesti kultuuriloo alalt. Suri Maltal (AA, II-46-616). Sõjaline auaste lipnik, oli saanud haavata mõlemas varasemas sõdimises ning tuli 1941 Kose-Uuemõisasse Erna salka täiendama, Treffneri kooli müts peas; Tartus Erna vastuvõtukomisjonis vahetanud ühe koolipoisiga peakatted, viimane pääsenud väerikamat mütsi kandes samuti võitlema (Eesti riik..., V, lk 96–97).

126. Olev Reintalu (...1935 Reinthal; 24.06.1903–7.01.1960) sündis Sassodnoje vallas St. Peterburgi kubermangus, isa Karl August Reinthal oli kõster-kooliõpetaja. 1922 lõpetas Tartu kommerskooli, 1922–1928 õppis TÜs õigusteadust, al 1928 ka filosoofiat, 1938–1942 uuesti juurat ning lõpetas *cum laude*. EÜS liige. 1922–1924 Postimehe reporter Tartus, 1930–1935 vandeadvok. P. Hirschi abi Tallinnas, 1935–1937 siseministrieriumis assistent. 1937–1938 Läänemaa valdade revident, 1938–1940 Lääne maavalitsuse sekretär ja juriskonsult, 1940–1941 raamatupidaja Saaremaal ja Tallinnas. 1941 olnud Tartu komandandi Fr. Kure adjutant (linna vabastamislahingute ajal oli lpn. R. Tartu esimene komandant – Eesti riik..., X, lk

105), 1941–1944 SD ja Abwehri teenistuses Narvas, Tallinnas ja Petseris. 1944 vahistati SD poolt, kuid pääses ning tegutses 1944–1949 Jaan Karu nime all Varbola hobulaenutuspunkti ja kolhoosi "Põllumees" arvepidajana. 1949 võeti taas kinni, oli 1951–1958 Taišeti laagrites, al 1958 juba invaliididekodus. Suri Irkutski oblastis Taišeti lähistel (AA, II-206-3155).

127. Heino Püvi (9.03.1925–22.11.1988) sündis Võrumaal Antsla vallas, teenis Saksa väes, Soome armeesse 18.01.1944. Väljaõppe järel osales tõrjelahinguis Karjala kannasel, Viiburi lähel ja Vuoksel. 19.08.1944 naasis Eestisse, sai Tartu rindel haavata ja taandus Saksamaale, sattus sealt aga Riia filtratsioonilaagrisse, kus värvati KGB teenistusse. Lõpetas Tallinna Mäetehnikumi, töötas Kohtla-Järvel kaevurina, seejärel elas Tallinnas. Maetud Pärnamäe kalmistule (Vabaduse..., lk 270).

128. Heino Rohtla sündis 29.06.1924 Virumaal Maidla vallas, oli Saksa väes, Soome armeesse 14.02.1944. Väljaõppe järel osales lahinguis Viiburi lähel ja Vuoksel, 18.09.1944 vabastati teenistusest; siirdus Rootsi, kus töötas kooliõpetajana. Elab Göteborgis (Vabaduse..., lk 289).

129. Lembit Norviit (Norvit; 5.07.1913–10.02.1967) sündis Helsingis, isa Georg oli ametnik. 1932 lõpetas Tallinnas Westholmi gümnaasiumi, 1933–1939 õppis TÜs meditsiini, lõpetas *cum laude*. EÜS "Põhjala". 1939–1943 TÜ sisehaiguste kliinikus assistent, 1943–1944 epidemioloog Tallinnas. Pages Rootsi, kus oli 1944–1950 Lundi ülikooli sisehaiguste kliinikus assistent, omandades samas ka *dr med* astme. 1951–1953 Sollideni sanatooriumi arst Östersundis, 1953–1967 Boliden Gruv AB keemiaettevõtete teadur Reimersholmis ja Hälsingborgis. Avaldanud töid tehisneuru ja silikooni kohta. Suri Hälsingborgis (AA, III-149-12993). Hellat nimetab teda 29.12.1944 oma tutvavate seas, olnud arst ja elanud varem Tartus, seejärel teenis arstina Saksa väes. 1940–1941 olla illegaalselt Eestis viibivale Hellatile tervishoiu küsimustes nõu andnud (I 85p).

130. Leo Edgar Oras (18.06.1911–23.10.1970) sündis Harjumaal Triigi vallas, isa Johan oli kooliõpetaja. 1930 lõpetas Tallinna Linna Poeglaste Reaalgümnaasiumi, 1932–1938 õppis TÜ-s meditsiini, 1941 *dr med* aste. EÜS "Põhjala". 1938–1944 oli ametis TÜ vaimu- ja närvihaiguste, hiljem sisehaiguste kliiniku assistendina. Teenis Saksa väes ja taandus koos nendega läände, oli DP-laagrite arst. 1947 siirdus Rootsi, töötas arstina Fagerdal'is ja Piteå's, 1955–1959 jaoskonnaarst Norrbottenis ja 1959–1970 Kvissleby's, kus ka suri (AA, III-120-12451).

131. Aleksander Hellat sündis 9.07.1913 Riias, isa Aleksander oli ametilt kohtunik. 1932 lõpetas Tallinnas Westholmi gümnaasiumi, 1933–1939 õppis Tüs meditsiini, lõpetas *cum laude*. EÜS "Põhjala". 1941–1944 Soomes Mikkeli sõjaväehaigla arst, 1944 läks Rootsi, saavutas 1949 Helsingi ülikooli juures *dr med* astme. 1949–1951 töötas eraarstina, asus siis Kanadasse ning jätkas samal alal Sudbury's, Ontario (AA, III-156-13132). T. Hellati vend; 29.12.1944 toimunud ülekuulamisel mainis, et nägi teda viimati 1944 veebr. Soomes (I, 84).

132. Oskar Puhm (Puum; 17.04.1912–28.03.1990) sündis Tallinnas, isa Otto oli tööline. 1929 lõpetas eksternina Tallinna linna poeglaste humanitaargümnaasiumi, hakkas 1929 Tüs loodusteadust õppima, 1929–1933 jätkas usuteaduskonnas, 1934 alustas õigusteaduskonnas. EÜS "Concordia". 1936–1944 ametis Ranna koguduse õpetajana (või hoopis Kaarli kogudus Tallinnas? – Vabaduse..., lk 263), 1944 pages Soome, astus 19.03.1944 armeesse ja teenis peastaabis välipastorina. Siis jätkas JR 200 juures, 2.09.1944 siirdus Rootsi, sealt 1948 Kanadasse. 1948–1982 EELK Toronto Peetri koguduse organiseerija ja õpetaja, 1976–1982 konsistooriumi assessor, 1977–1982 EELK Kanada praost, al 1982 pensionärina praost *emeritus* Suri Torontos (AA, III-15-10353). Ordin. 18.02.1934, väidetavalt ehitas Torontos endale uue kiriku ning tegeles ka skautidega (EK, lk 175, 181, 195–196).

133. Harry Keerutaja (8.12.1924–6.04.1988) sündis Viljandis, ametilt oli raadiotehnik. Eesti kaitseväes reamees, Soome armeesse 13.10.1943, väljaõppe järel oli rindel ja staabikompaniis radist. Osales tõrjelahinguis Viiburi lähel ja Vuoksel. Naasis Eestisse 19.08.1944, oli Kehra õppelaagris. Sõja järel õpetaja Viljandis ja Nõos, lõpetas TPedI. Maetud Nõo kalmistule (Vabaduse..., lk 114).

134. Haukka – eestlastest luuregrupp (u 20 meest), mis saadeti 1944 Soomest Eestisse Punaarmee tagalasse, pidi jälgima sakslaste tegevust ja informeerima Soome luuret (Vabaduse..., lk 18).

135. Tarmo Meristu (17.04.1913–11.05.1945) sündis Tallinnas ja oli ametis fotograafina. Eesti mereväes madrus, Soome armeesse 25.04.1943, oli rindel Rajajoel III/JR 47 koosseisus. Saadeti Peastaabi luureosakonda, sai eriettevalmistuse Staffani s-l. 1944. a juulis luuregrupiga Eestisse, sakslaste taandumise järel varjas end Viljandimaal, tabati koos kaaslastega Raudna vallas. Leningradi sõjatribunal mõistis surma, otsus viidi täide samuti Leningradis (Vabaduse..., lk 199). Vt ka Ülo Jõgi 11.01.1945 valminud pikem iseloomustus: II, 114p.

136. Ilmar-Erik Jonas (Joonas; 27.12.1920–6.11.1944) sündis Tallinnas, oli üliõpilane ja astus Soome armeesse 1943. a aprillis. Peastaabi erigrupi Haukka koosseisus käis eriülesannetega korduvalt Eestis, olles ühtaegu Soome luuraja sakslaste vastu ning ka Eesti vastupanuliikumise sidemees väliseestlastega. 1944. a juulis jäi kodumaale, tabati reetmise tõttu Raudna vallas Viljandimaal (vt eelmine märkus) 6.11.1944 koos kahe kaaslasega, lasti samas maha (Vabaduse..., lk 85–86). Pro Patria pakub surmakuupäevaks 7.11.1944 (lk 56). Ülo Jõgi olla J. Soome põgenenute seast isiklikult välja valinud 25-mehelise grupi (=Haukka) tarvis, viimase idee tulnud Leo Talgreilt ja Harald Vellnerilt (Laar, lk 35); Jõgi iseloomustab meest pikemalt oma 11.01.1945 valminud ülevaates (II, 115p-116).

T

Koostanud Tõnis Ritson